

**QANG' VA DOVON DAVLATI HUDUDI VA
BOSHQARUV TIZIMI****Nuralibek Bozarov Saidmurod o'g'li**Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti magistranti
nuralibek_bozarov@dtpi.uz,<https://orcid.org/0000-0002-6219-159X>**Mengqobilov Sardor Fayzullo o'g'li**Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi
mengqobilovsardor4@gmail.com**Buxorov Muhammad Komil o'g'li**Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7663154>**ANNOTATSIYA**

Har bir xalqning davlatchilik va madaniyati tarixini o'rganish nafaqat ilmiy yoki nazariy, balki chuqur ma'naviy-ruhiy ahamiyatga ega bo'lib, har birimizda o'zimiz tug'ilgan va yashayotgan ona zamin bilan mustahkam aloqadorlik hissini rivojlantiradi. O'zbekistonning qadimgi tarixi va madaniyati, qadimgi madaniy aloqalar mavzulariga katta e'tibor berilayotganligi ahamiyatga molikdir. O'zbek xalqi davlatchiligi taraqqiyotida Qang' va Dovon davlatlarining o'rni muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqola orqali qadimgi davlatlardan biri hisoblangan Qang' va Dovon davlatlarining hududi va boshqaruv tizimiga oid ma'lumotlarni yetkazib berishga harakat qilamiz.

Kalit so'zlar: O'zbek davlatchiligi tarixi, Qang' davlati, qabila

ANNOTATION

Studying the history of the statehood and culture of each nation is not only scientific or theoretical, but also deeply spiritual and spiritual, and develops a strong sense of connection with the motherland where we were born and live in each of us. It is important that great attention is paid to the topics of ancient history and culture of Uzbekistan, ancient cultural relations. In the development of the statehood of the Uzbek people, the place of the Kang and Dovan states is of great importance. Through this article, we will try to provide information about the territory and management system of the Kang and Dovan states, which are considered to be one of the ancient states.

Key words: history of Uzbek statehood, Kang state, tribe

АННОТАЦИЯ

Изучение истории государственности и культуры каждого народа носит не только научный или теоретический, но и глубоко духовный и духовный характер, развивает в каждом из нас сильное чувство связи с Родиной, где мы родились и живем. Важно, что большое внимание уделяется темам древней истории и культуры Узбекистана, древним культурным связям. В развитии государственности узбекского народа большое значение имеет место государств Канг и Дован. В этой статье мы постараемся предоставить информацию о территории и системе управления государств Канг и Дован, которые считаются одними из древних государств.

Ключевые слова: история узбекской государственности, государство Канг, племя.

Qang' davlati tarixiga oid manbalar

Qang' davlati va uning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotini o'rganishga doir bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Tadqiqot ishlarida arxeologik manbalar va Xitoy solnomalarida

keltirilgan ma'lumotlar yetakchi o'rin tutadi. Qang' davlati uning hududlari haqida S.P.Tolstov, keyinchalik Y.G'ulomov, K.Shoniyoov, Y.Buryakov va boshqalar izlanishlar olib borishgan. Xitoy tarixchisi Sima Syan Qang' davlatiga oid ma'lumotida, uning aholisi asosan ko'chmanchilardan iborat bo'lganligini yozgan. Lekin uning rivojlangan davrida qang'lilar o'rta Sirdaryo bo'ylarini egallangan davrlarda dehqonchilikni ham o'zlashtirib olganlar. Ular asosan, kam chorvaga ega bo'lgan aholining qambag'al qismi bo'lgan degan fikrlarni berishgan. Qang' davlati haqida yozma manbalar ham mil.avv. 2 asrning ikkinchi yarmiga oid. Xitoy elchisi Chjan Syanning hisobotida va xitoy tarixchisi Si-Syanning "Shi-szi" asarida Qang' davlatining chegaralari ko'rsatilib o'tilgan. Qang' davlatiga oid ko'proq ma'lumotlar keyingi davrlarga o'g'ir. Tadqiqotchilar bu davlatni Avestoda berilgan Kanx bilan bir deb hisoblashadi. Qang' davlati Yuechjilardan keyin ikkinchi yirik ko'chmanchilar federatsiyasi hisoblanadi. Xitoy manbalariga ko'ra, ular Qang'yuy Tyanshandan shimoli-g'arbda, janubda yuechjilar bilan chegaradosh bo'lgan. Uning hududi Toshkent vohasi, Amudaryo va Sirdaryo oralig'ida joylashgan bo'lib, uning markazi Sirdaryoning o'rta oqimida bo'lgan¹. Avestoda bu shaharga turlar boshliqlarining joyi sifatida tilga olingan. U Sirdaryoning shimoli sharqida joylashganligi aniqlangan. Bu davlat haqida Firdavsiyning Shohnomasida ham berilgan. Unda U Kangdez sifatida tilgan olinadi.

Birinchi marta Qang'yuy haqidagi ma'lumotlar Xitoyga imperator Vu Di davrida (miloddan avvalgi 140-87) kelgan. Miloddan avvalgi 138-yilda. Qang'yuy yerlariga tashrif buyurgan rasmiy Chjan Qianni G'arbga elchi yubordi. Chjan Tsyanning sayohati haqida ma'lumot saqlanib qolmagan, ammo undan Qang'yuy haqidagi ma'lumotlar Sima Tsian (miloddan avvalgi 145-90) tomonidan Shi Ji (tarixiy eslatmalar) tarkibiga kiritilgan bo'lib, unda ushbu mulkning qisqacha tavsifi mavjud: "Qang'yuy deyarli 2000 yilda yotadi li Davandan shimoli-g'arbga. Bu ko'chmanchi mulkdir; odat bo'yicha ular Yuechjislarga to'liq o'xshashdir; 90 minggacha askarga ega. Kangyuy Davanga qo'shni".²

Ushbu ma'lumot ishonchli deb e'tirof etilishi kerak, chunki Chjan Tszyan Markaziy Osiyoning ba'zi boshqa mintaqalari singari Qang'yuy shahriga ham tashrif buyurgan. Bundan tashqari, "Shi Ji" da Qang'yuy haqida 2-asrning oxirida sodir bo'lgan siyosiy voqealar bilan bog'liq ma'lumotlar mavjud. Miloddan avvalgi. (Miloddan avvalgi 104). Qang'yuy to'g'ridan-to'g'ri harbiy to'qnashuvlarda ishtirok etmagan bo'lsa-da, baribir Davaniyaliklar tomoniga o'tdi va Xitoy qo'mondonlariga jiddiy bosim o'tkazdi. Bu, pirovard natijada, urushning tugashiga va Davan bilan Xitoy o'rtasida tinchlik o'rnatilishiga olib keldi³. Kushon podsholigi hududi endigina shakllana boshlagan davrda ko'chmanchilarning qudratli davlati to'g'risida eslatmalar mavjud bo'lib, ular xitoyliklar Kangyui deb atashgan.

Qang' davlatining hududi va boshqaruv tizimi

Qang' davlati O'rta Osiyoga kirib kelgan qo'chmanchi qabilalar birga mil.avv. III asrda kirib kelgan. Milodiy V asrning o'rtalarigacha mavjud bo'lgan. Uning rivojlangan davri milodiy I-II asrlar deb ko'rsatiladi. Dastlab uning chegarasi faqat Sirdaryoning o'ng qirg'og'idan, Orol bo'yigacha xududni egallagan. Kangyuy davlati Talas daryosi bilan Chu daryosining quyi oqimi orasidagi hududni nazorat qilib, janubda Shosh viloyatiga va shimolda Sirdaryoning quyi oqimiga yetib bordi. Kangyuy O'rta Osiyo oralig'idagi Toshkent vohasidan

¹History of civilizations of Central Asia. The development of sedentary and nomadic civilizations: 700

² Bichurin N.Ya., 1950, II, p. 150

³ Bichurin N.Ya., 1950, II, p. 165-166

Xorazmgacha bo'lgan ulkan hududlarni egallab oldi; uning mol-mulki daryo vodiysida to'plangan edi. Sirdaryo quyi oqimidan Toshkentgacha, mahalliy yerlar esa Sarissu, Chu, Ultau tog'lari daryosigacha bo'lgan o'rta oqim bo'ylab joylashgan. Arxeologlar Jetasar madaniyati bilan bog'laydigan Kangyulardan bir qancha turar-joylar qolgan. Kanguy hukmdorining qarorgohi Farg'ona vodiysining bir qismini egallab olgan Davan davlatining poytaxti - Ershi shahridan 900 km shimoliy g'arbiy qismida joylashgan Bityan shahrida joylashgan edi. Rivojlangan davrda uning hududi - Sharqda Farg'ona va Yettisuv, Shimoli-sharqda Orol dengizi, g'arbda Ural oldi xududigacha, ya'ni sarmatlargacha, shimolda Sirdaryoning orqa tomonidagi cho'llargacha, janubda Sug'dgacha borgan. Bu yerda u Kushon davlati bilan chegaradosh bo'lgan. Bu davrda uning tarkibiga O'zbekistonning asosiy viloyatlari Buxoro, Toshkent, Xorazm hududlari kirgan. Bu ulkan 9104 li (3,4 ming km) hududdagi qang'arlar yerida mil. avv I –milodiy I-II asrlarda 120000 oila yoki 600000 kishi yashagan⁴.

Tadqiqotchilar Bityan shahrini Toshkent viloti Oqqo'rg'on tumanida joylashgan Kanqa shahri deb taxmin qilishgan. Lekin uning geografik tasviri unga to'g'ri kelmaydi. Buni Buxoro hududidagi Poykent ham deyishadi. Ularning yozgi qarorgohi O'tror hisoblangan. Qishda Qanha bo'lgan. Manbalarda Qang' davlatining boshqaruv tizimi haqida ma'lumotlar kam uchraydi. To'ng'ich Xan sulolasi tarixida (mil. avv. 202—milodiy 25 y.) bir ma'lumotda Qang'uy (Qang') podshosi o'z oqsoqollari bilan maslahatlashib ish tutganligi aytiladi. Bu Qang' davlatida davlat boshlig'i jamoa orasidan tanlangan maslahat kengashi bilan ish tutganligini ko'rsatadi. Oqsoqollar kengashi asosan qabila boshliqlari va harbiy sarkardalardan tashkil topib, kengashlarda ularning fikrlari etakchi mavqega ega bo'lgan. Ular boshqaruv tizimi konfederatsiya bo'lgan.

Qang' davlatiga qarashli yerlar viloyatlarga bo'linib, ularni maxsus hokimlar boshqargan. Viloyat boshliqlari jabg'u yoki yobg'u (Xitoy solnomalarida chjaovu) deb atalgan. Qang'yuy haqidagi ma'lumotlarga kelsak, yuqorida aytib o'tilganidek, bu Xitoyga uchta manbadan kelgan. Va ulardan faqat bittasi bilan biz yuqoridagi masofalardan birini sezilarli darajada ishonchliligi bilan bog'lashimiz mumkin. Albatta, Xitoy gubernatorining shtab-kvartirasidan ko'rsatilgan masofa haqidagi ma'lumot gubernatorning o'ziga tegishli edi.

L. N. Gumilyov ta'kidlaganidek "Kangyular kamdan-kam hollarda yashar edi, chunki Chjan Tszyan 90 ming kishilik qo'shinlar sonini, ya'ni kattalar erkaklarni ko'rsatadi, bu odatda aholining 20 foizini tashkil qiladi. Binobarin, 600 mingga yaqin kanguylar bor edi. Bu ko'rsatkich o'sha paytlar uchun juda muhimdir. Qang' ko'chmanchi chorvachilik bilan shug'ullanganlari uchun ularda 2 markaziy shahar bo'lgan. Yozma manbalarda Qang' davlatining poytaxti Bityan shahri bo'lib, u Loyueni mamlakatida Tayanchi ko'li bo'yida joylashgan deb yozilgan. Podshoning qishqi rezidensiyasi ham bo'lib, u bu erdan 7 kunlik yo'l bo'lgan.

Qang'arlarga qarashli tub yerlarda jabg'ular xoqonlarga yaqin kishilardan, ularning qavmu-qarindoshlari, yirik qabila boshliqlaridan tayinlangan. Tarixchi Sima-Syan mil. avv. II asrning ikkinchi yarmigaga oid ma'lumotida Qang'uy haqida, «Bu ko'chmanchi xalqlar mamlakati» degan fikrni bildiradi⁵ Biroq To'ng'ich Xan sulolasining tarixi (Syaxxanshuda) ma'lumotlarida milodiy I asrning boshlarida qang'uylarning yarim o'troq xalq bo'lganligiga ishora qilinadi. Bu

⁴ B.C. to A.D. 250 Volume II.1996442 p. 545 p

⁵ Бичурин Н.Я. Кўрсатилган асар, II-жилд, – Б. 150.

sulola tarixi ma'lumotlariga ko'ra, qang'uylarda chorvachilik rivojlangan bo'lib, qoramol va qo'ylari ko'p bo'lgan. Ular ko'plab zotli otlar yetishtirganlar. Bu davrda mulkiy tabaqalanish kuchayib, chorva mollarining ko'pchiligi podsholar va ularning qarindosh-urug'lari hamda yirik qabila boshliqlari va harbiylarga tegishli bo'lgan kuzda mollarini orqaga qaytarishib, Keles cho'liga va tog' yon bag'irlaridagi yaylovlarga joylashganlar. Chorvasi kam bo'lgan aholining keng yaylovlar qidirib vohadan chiqib ketishiga ehtiyoj bo'lmagan. Qanxa, Shoshtepa, Qovunchitepadan topilgan arxeologik manbalar qang'lar tarixini o'rganishda muhim ma'lumotlar bergan. V asr o'rtalarida Qang' davlati eftaliylarning hujumi natijasida emirilgan. Oqibatda, Qang' davlati tarkibida bo'lgan ko'chmanchi va yarim ko'chmanchi qabilalar (qang'li, pecheneg)ning katta qismi Sirdaryoning quyi oqimlariga borib joylashgan. Bu erda yashagan bir qancha qabilalar birlashib, yangi qabilalar ittifoqini tashkil etishgan. Yangi qabilalar ittifoqi tarixda qang'li (qang'aras) nomi bilan saqlanib qolgan.

Dovon davlatining yozma manbalarda aks ettirilishi

Farg'ona qadimiy tarixga ega bo'lib, o'ziga xos sivilizatsiyani shakllantirgan. Farg'onaning qadimgi davrdagi tarixi keyingi yillarda ayniqsa, mustaqillik yillarida olib borilgan tadqiqotlar natijada yanada oydinlashgan. Qadimgi Farg'onaning tarixini yoritishda Yu.A Zadneprovskiy, Gorbunova, X.Matboboev, A.Anarboevlar ishlari diqqatga sazovordir. Farg'ona haqida dastlabki yozma manba Gerodotning "Tarix" asarida uchraydi. Unda Sug'diyonaning shimoli-sharqida "parikaniylar yurti" bo'lganligini eslatib o'tiladi. Geradot ma'lumotlariga ko'ra, Xaumavarka saklari parikaniylarning ajdodi bo'lib, «parikaniylar yurti» pahlaviy manbalarida «Parkan davlati» deb yuritilgan.

Farg'ona so'zi so'g'd manbalarida "Fraganik" shaklida yozilib, "tog'lar orasidagi vodiy, atrofi berk soylik" ma'nosini anglatadi. Xitoy manbalarida "Dayyuan, ya'ni Dovon" deb yuritilgan. Dayyuan ham "tog'lar orasidagi vodiy" ma'nosini beradi. Farg'ona haqida ko'plab ma'lumotlar Xitoy manbalarida uchraydi. Xitoyda yilnomalar tuzish an'anasi miloddan avvalgi III asrdan keyin ya'ni Xitoydagi mayda davlatchalar birlashgandan keyin shakllanadi. Unga ko'ra har bir imperator devonxonasida maxsus bo'lim bo'lib, uni xodimlari davlat boshqaruvi bo'yicha hujjat-materiallarni to'plashgan. Keyinchalik ular har bir imperatorning hukmronlik davri yilnomasiga asos bo'lib xizmat qilgan. Ulardan birortasi hali xitoy tilidan boshqa tillarga to'liq tarjima etilmagan. Yevropa tillaridan tashqari rus tiliga N.Ya. Bichurin, N.V. Kyuner, V.S. Taskin, A.G. Malyavkin kabi xitoyshunoslar (sinologlar) tarjimalari ma'lum va mashhur. Mamlakatimizda keyingi paytlarda A.Xo'jaev, A. Abdurasul o'g'li tarjimalari va izohlaridan foydalanilmoqda. Sima Syanning "Tarixiy xotiralar" asari katta ahamiyatga ega. Ushbu asarning 123-bobi Markaziy Osiyoga ikki marta (miloddan avvalgi 136-128 va 115 yillari) tashrif buyurgan elchi Chjan Szyanni hisoboti asosida bitilgan. Aynan shu shaxsning Xitoydan Farg'ona orqali Markaziy Osiyoga tashrifi paytidan e'tiboran – mil. avv. II asrdan Buyuk ipak yo'liga rasman asos solinadi. Chjan Szyan o'z hisobotida "g'arbiy o'lkalar" – Ustrushona, Sug'd, Baqtriya, Choch va b. to'g'risida ma'lumotlar bergan. Xitoylik sayyoh Farg'ona vodiysi haqida ham yozib qoldirgan. U ma'lumotlarda Dovon yoki Dayuan yuksak rivojlangan dehqonchilik va hunarmandchilik mamlakati ekanligini, Farg'ona vodiysida 70 dan ortiq katta-kichik shaharlar mavjudligi va ulardan Ershi, Yuchen, Guyshuan (Guyshan) muhim markazlar bo'lganligi ta'kidlanadi. Xitoy sayyohi va elchisi Chjan Syan qadimgi Farg'ona xalqi bilan, uning xulq-atvori, urf-odatleri, kuch va qudrati, tabiati va hayvonot dunyosi yoritilgan. Xitoy manbalarini o'rganishda Bichurinning tarjimasini muhim ahamiyatga ega.

Dovon davlati hududi va boshqaruv tizimi

Xitoy yilnomalarida tilga olingan shaharlarning o'rne qayerda bo'lganligi va uning poytaxti masalasi uzoq yillar davomida tarixchi arxeolog olimlar o'rtasida ko'plab baxslarga sabab bo'lgan. Bugungi kunda bu masallarga oydinlik kiritilgan bo'lsa, ba'zi tarixiy asarlarda ularning turli xil talqini uchraydi. X. Matboboev ularning chuqur taxlil qilgan. Shaharlarning joylashuvini ham arxeologik ham yozma manbalarni solishtirgan holda isbotlab bergan. Dovon davlati poytaxti masalasi o'zoq yillar davomida bahslarga sabab bo'lgan. Manbalarda biron bir shahar poytaxt deb tilga olinmagan. Sababi xitoyliklar poytaxt deganda faqat o'z poytaxtini tushunganlar. Qolgan davlatlarni poytaxtlarini du – qarorgoh (rezidensiya) deb ataganlar degan fikrni qoldirgan. XX asrning 70-80-yillarida Sankt-Peterburglik farg'onashunos Yu.A. Zadneprovskiy yozma manbalarni diqqat bilan o'rganib, Dovonda xuddi qo'shni Kanguy davlatiga o'xshab ikkita poytaxt mavjud edi va ulardan biri qarorgoh (rezidensiya) bo'lishi kerak degan fikrni bildirgan. Kanguyda yozgi va qishki qarorgohlar mavjudligi tarixiy fakt. Davlatni boshqarishda oqsoqollar kengashi muhim o'rin egallagan. Oqsoqollar Kengashi hukmdor faoliyatini muhim masalalarda nazorat qilib borgan. Oliy Kengash oldida hukmdorning huquqi cheklangan. Ayniqsa, urush va tinchlik, diplomatik masalalarda hal etuvchi kuch va huquqiy oliy Kengash qo'lida edi. Oliy Kengash hukmdorni hokimiyatdan tushirishi, uning urniga yangisini saylashi mumkin bo'lgan. Hattoki hukmdorning taqdirini ham hal etishgan. Urushdagi mag'lubiyati uchun Dovon davlati hukmdori Mosay aybdor deb topilib, qatl etilgan. Xitoy elchisi ham jahl ustida oltin ot halkalini otib yuborganda oqsoqollarning jahlini chiqaradi. Uni ham o'linga mahkum etadilar.

Dovon davlatining siyosiy tuzumi shahar-davlat yoki voha-davlatlarning erkin ittifoqidan tashkil topgan konfederatsiya edi. Har bir shaharni mustaqil faoliyat yurituvchi hokim boshqargan. Miloddan avvalgi II-I asrlarda, Xitoy manbalarida qoldirgan ma'lumotlarga ko'ra, Dovonda dehqonchilik madaniyati avj olgan, yilqichilik rivojlangan. Chjan Syanning ma'lumoticha, Dovonda 70 ga yaqin katta va kichik shaharlar bo'lgan. Ularning har biri mustaqil o'z hukmdoriga ega. Dovonda 60 ming (300 ming kishi) oila yashaydi, ulardan 60 ming yaxshi qurollangan otliq askar to'planadi. Ular otda turib kamon otishda, nayza sanchishda mohir jangchi bo'lishgan. Qadimgi Farg'onada qishloq xo'jaligi taraqqiy qilgan. Shaharlar sug'orish sistemasi mavjud xududlarda shakllangan va rivojlangan. Farg'ona aholisi eroniy tilda so'zlashgan⁶. Dovon aholisi sug'orma dehqonchilik va bog'dorchilik bilan shug'ullangan. Ular savdoda mohir va uddaburon, yilqichilikda "qanotli" arg'umoqlar yetishtirishga katta e'tibor beradilar. Marhamat yaqinida joylashgan Aravon yaqinida xitoylar ta'rif bergan «uchqur (samoviy) otlar» tasviri solingan qoya tosh suratlari topilgan. Xitoy manbalariga ko'ra esa bunday uchqur tulporlar aynan Dovon podsholigida yetishtirilgan.

XULOSA

Har bir xalqning davlatchilik va madaniyati tarixini o'rganish nafaqat ilmiy yoki nazariy, balki chuqur ma'naviy-ruhiy ahamiyatga ega bo'lib, har birimizda o'zimiz tug'ilgan va yashayotgan ona zamin bilan mustahkam aloqadorlik hissini rivojlantiradi. Qang' davlati va uning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotini o'rganishga doir bir qator tadqiqotlar olib borilgan. Tadqiqot ishlarida arxeologik manbalar va Xitoy solnomalarida keltirilgan ma'lumotlar yetakchi o'rin tutadi. Qang' davlati uning hududlari haqida S.P.Tolstov, keyinchalik Ya.G'ulomov, K.Shoniyoov, Yu.Buryakov va boshqalar izlanishlar olib borishgan. Xitoy tarixchisi Sima Syan

⁶History of civilizations of Central Asia. The development of sedentary and nomadic civilizations: 700 B.C. to A.D. 250 Volume II.1996, p.444.

Qang' davlatiga oid ma'lumotida, uning aholisi asosan ko'chmanchilardan iborat bo'lganligini yozgan. Lekin uning rivojlangan davrida qang'lilar o'rta Sirdaryo bo'ylarini egallangan davrlarda dehqonchilikni ham o'zlashtirib olganlar. Ular asosan, kam chorvaga ega bo'lgan aholining qambag'al qismi bo'lgan degan fikrlarni berishgan. Qang' davlati haqida yozma manbalar ham mil.avv. 2 asrning ikkinchi yarmiga oid. Farg'ona so'zi so'g'd manbalarida "Fraganik" shaklida yozilib, "tog'lar orasidagi vodiy, atrofi berk soylik" ma'nosini anglatadi. Xitoy manbalarida "Dayyuan, ya'ni Dovon" deb yuritilgan. Dayyuan ham "tog'lar orasidagi vodiy" ma'nosini beradi. Farg'ona haqida ko'plab ma'lumotlar Xitoy manbalarida uchraydi. Xitoyda yilnomalar tuzish an'anasi miloddan avvalgi III asrdan keyin ya'ni Xitoydagi mayda davlatchalar birlashgandan keyin shakllanadi. Unga ko'ra har bir imperator devonxonasida maxsus bo'lim bo'lib, uni xodimlari davlat boshqaruvi bo'yicha hujjat-materiallarni to'plashgan. Keltirib o'tilgan ma'lumotlardan shunday xulosaga kelishimiz mumkinki, Qang' va Dovon davlatlari vujudga kelgan davrda siyosiy jihatdan o'ta murakkab vaziyat vujudga kelgan edi. Xitoy imperatorlarining tazyiqlari bo'lishiga qaramasdan mazkur davlatlar o'z mustaqilliklarini saqlab qolishga muvaffaq bo'ldilar. Bu davlatlar o'zlaridan boy madaniy meros qoldirdilar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- 1.Лившиц В. А. Согдийский посол в Чаче / / Советская этнография. 1960. Вып. 2. стр. 103.
2. Перейти обратно:1 2 Аюбов А.Р. Население древней Ферганы: саки или парикане? // Номаи донишгоҳ. Учёные записки. Scientific notes. №3 (52). 2017.
- 3.Аюбов А.Р. Некоторые вопросы этногенеза, этнокультурных процессов и сложения топонимов древней и раннесредневековой Ферганы. Вестник ТГУПБП №4. 2017.
- 4.The Tarim Mummies: Ancient China and the Mystery of the Earliest Peoples from the West. J. P. Mallory and Victor H. Mair. Thames & Hudson. London. (2000),
- 5.Зуев Ю. Сармато-аланы Приаралья (ЯньцайАбзойя) // Культура кочевников на рубеже веков (XIX – XX, XX – XXI вв.): Проблемы генезиса и трансформации. Материалы международной конференции. Алматы, 1995.
- 6.Литвинский Б.А. Кангюйско-сарматский фарн. Душанбе, 1968.
- 7.Малявкин А.Г. Танские хроники о государствах центральной Азии. Новосибирск, 1989.
- 8.Таскин В.С. Материалы по истории сюнну. М., 1973, вып. 2.
- 9.Толстов С.П. По следам древнехорезмийской цивилизации. М., 1948.
10. Зуев Ю. А. Ранние тюрки: очерки истории и идеологии Алма-Ата. 2002. С. 50, 51.
- 11.Bichurin N.Ya., 1950, II, p. 150
- 12.Bichurin N.Ya., 1950, II, p. 165-166
- 13.History of civilizations of Central Asia. The development of sedentary and nomadic civilizations: 700
- 14.History of civilizations of Central Asia. The development of sedentary and nomadic civilizations: 700 B.C. to A.D. 250 Volume II.1996, p.444.
- 15.K. Shoniyozov Qang' davlati va qang'lilar.T.1990
- 16.Бичурин Н.Я. Кўрсатилган асар, II-жилд, – Б. 150.
- 17.Bozarov, N. (2022). O'RTA OSIYODA BIRINCHI RENESSANS DAVRIDA DAVLAT BOSHQARUVI TARAQQIYOTI.

18.Bozarov, N. (2021). AMIR TEMURNING DAVLAT BOSHQARUVIDAGI TAMOYILLARI, USLUBLARI VA SIYOSATI. O'zbekistonda Fanlararo Innovatsiyalar Va Ilmiy Tadqiqotlar Jurnali.

